

Vammaisten ja alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen myöntämisperusteet 1.1.2017 alkaen

Omaishoidon tuki on omaishoidon tuesta annetun lain (2.12.2005/937) mukaista sosiaalipalvelua, jonka järjestämis- ja valvontavastuu on kunnalla. Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen palvelu. Määräraha kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän yhtymähallitus vahvistaa omaishoidon tuen myöntämisperusteet ja hoitopalkkioluokat vuosittain.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Erityisestä syystä hoito voi tapahtua myös hoitajan kotona. Omaishoidon tukea ei voi myöntää yksityiselle palveluntuottajalle.

Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Hoidettavalle annettavat palvelut sovitetaan yhteen yksilöllisesti, harkintaa käyttäen, kaupungin järjestämien muiden palveluiden kanssa. Palvelukokonaisuuden järjestämisessä sovelletaan periaatetta, jossa pääpaino on kotiin annettavissa palveluissa.

Hakeminen ja myöntämisedellytykset

Omaishoidon tukea haetaan kirjallisella hakemuksella, joita saa kuntayhtymän sosiaalikeskuksista tai kuntayhtymän www-sivuilta. Ennen päätöksentekoa tehdään kotikäynti, jolloin selvitetään asiakkaan avun tarve ja palvelukokonaisuus sekä laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma.

Omaishoidon tuen päätöksen tekee viranhaltija. Päätöksenteon tukena käytetään lääkärinlausuntoa ja/tai muita hoitoisuuteen tai toimintakykyyn liittyviä lausuntoja.

Omaishoidon tuen myöntämisen tulee olla hoidettavan edun mukaista ja hoito-olosuhteiden omaishoidolle sopivat. Hoitajan tulee olla terveytensä ja toimintakykynsä puolesta sopiva hoitajaksi, ja hänen on kyettävä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta. Hoitajan sopivuuteen voivat vaikuttaa sosiaaliset tai terveydelliset syyt tai muut erityiset syyt, esim. muistisairaus tai päihteiden väärinkäyttö. Tarvittaessa hoitajalta voidaan pyytää lääkärinlausunto terveydentilastaan.

Omaishoidon tukeen ei ole oikeutta, mikäli avun tarve on pelkästään esim. ruoanlaitossa, siivouksessa ja asioinnissa kodin ulkopuolella. Tukea ei makseta, jos hoidettava on sairaalassa potilaana tai käy kokeilulomilla kotona sairaalasta.

Mikäli omaishoidon tuen myöntämisperusteet eivät täyty, asiakasta ja hakijaa ohjataan tarvittaessa muiden palveluiden kuten kotihoidon, päiväryhmätoiminnan ja muiden tukipalveluiden piiriin.

Palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta laaditaan yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa palvelusuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan ainakin:

1. Omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
2. Muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveystalvelujen määrä ja sisältö
3. Omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalipalvelujen määrä ja sisältö
4. Suunnitelma hoidon järjestämiseksi omaishoitajan poissaolon aikana
5. Suunnitelma hoidon järjestämiseksi omaishoitajan äkillisen sairauspoissaolon aikana.

Omaishoitosopimus

Omaishoidon tuesta tehdään hoitajan ja kunnan välinen sopimus, jonka liitteenä on tarvittaessa palvelusuunnitelma. Sopimus on toimeksiantosopimus, joten hoitaja ei ole oikeutettu työsopimuslain mukaisiin loma-, päiväraha-, työaika-, ym. etuuksiin. Hoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoitosopimukseen liitetään tiedot omaishoidontukilain mukaisista hoidettavan ja hoitajan oikeuksista koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta.

Sopimuksen sisältö:

1. Hoitopalkkion määrä ja maksutapa
2. Hoitajan oikeus vapaapäiviin (Omaishoitolaki 4 § : 1)
3. Hoitopalkkion maksaminen hoidon keskeytymisen osalta hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta syystä kuin terveydellisestä syystä
4. Määräaikaisen sopimuksen kesto
 - Sopimus on yleensä voimassa toistaiseksi, mutta erityisestä syystä se voidaan tehdä määräaikaisena.
5. Muut hoitoa koskevat asiat.

Omaishoidon tuesta hoitajan kanssa sopimuksen tehneen kunnan on otettava tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n 1 momentin mukainen vakuutus hoitajalle.

Kunnan puolelta sopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi tai jos siihen muutoin on aihetta. Omaishoidon tuen palvelusuunnitelma päivitetään kerran vuodessa. Hoitajalla on velvollisuus ilmoittaa hoidon keskeytyksistä heti. Myös olosuhteissa tapahtuvista muutoksista on ilmoitettava, esim. omaishoitajan terveydentilan heikentyminen.

Omaishoidon tuen hoitopalkkioiden määrät

Hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuosittain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella. Omaishoidon tuen palkkio maksetaan korvauksena tehdystä hoitotyöstä.

23.11.2016

Julkinen

1. Jatkuvaa tukea tarvitsevat / Hoitopalkkio 409 € /kk

Tähän tukiluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat runsaasti hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on sitovaa. Omaishoidettava voi olla yksin pieniä hetkiä (noin 1-2 tuntia). Psykkisesti sairaalla, muistisairaalla tai vammaisella hoidettavalla voi olla turvattomuutta, hallittavissa olevia käytösoireita tai hän ei orientoidu aikaan ja paikkaan. Hoidettava tarvitsee lähes jatkuvasti runsaasti ohjausta, hoitoa, huolenpitoa ja/tai valvontaa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa:

- wc-toiminnoissa ja hygienianhoidossa
- peseytymisessä
- pukeutumisessa
- ruokailun järjestämisessä ja/tai syömisessä
- lääkehoidon toteutuksessa
- liikkumisessa / siirtymisissä

Hoidettavalla on toistuvaa, jatkuvaa valvonnan- tai avuntarvetta myös yöllä. Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi ympärivuorokautista hoivaa ja hoitoa. Hoidettava ei kykene asumaan yksin ilman omaishoitajaa, runsaiden kotihoidon palveluiden turvin tai kevyesti tuetussa asumismuodossa.

Ryhmään kuuluvat myös vaikeavammaiset tai sairaat lapset ja nuoret sekä vaikeavammaiset aikuiset, jotka käyttävät suurimman osan vuodesta kodin ulkopuolisia palveluja. Tuki kohdennetaan vaikeavammaisen tai pitkäaikaissairaalan lapsen hoitoon. Tähän ryhmään kuuluvat kehitysvammaiset, vaikeavammaiset ja pitkäaikaissairaant lapset ja nuoret, jotka tarvitsevat paljon hoivaa, huolenpitoa, valvontaa ja ohjausta henkilökohtaisissa toiminnoissa. Lasten ja nuorten osalta arvioinnissa kiinnitetään huomiota päivittäisten toimintojen lisäksi liikuntakykyyn, kommunikaatioon, valvonnan, ohjauksen ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen. Hoidon ja huolenpidon tarvetta ja sitovuutta verrataan saman ikäisten terveiden lasten hoitoon ja huolenpitoon.

2. Erityistukea tarvitsevat / Hoitopalkkio 818 € /kk

Tähän tukiluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat erityisen runsaasti henkilökohtaista hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa ympäri vuorokauden. Hoidettavaa ei voi jättää yksin. Hoidettava on täysin autettava ja tarvitsee ympärivuorokautisesti runsaasti hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa kaikissa päivittäisissä toiminnoissaan:

- wc-toiminnoissa ja hygienianhoidossa (kasteleva, ei kykene huolehtimaan vaipan vaihdosta / wc-toimista)
- peseytymisessä
- pukeutumisessa
- ruokailun järjestämisessä ja syömisessä (ohjaus ruokailussa/syötettävä / letkuruokinta)
- lääkehoidon toteutuksessa
- liikkumisessa (ei liiku omatoimisesti/ilman valvontaa)

Hoidettavan avuntarve on ympärivuorokautista ja runsasta myös yöllä (mm. asentohoito, hoitotoimenpiteet, hygienia, muistisairaalan valvonta). Hoidettava on vaikeasti vammainen, jonka hoito vaatii jatkuvia erityisiä hoitotoimenpiteitä. Tukiluokka 2 on vaihtoehto tehostetulle palveluasumiselle tai laitoshoidolle.

23.11.2016

Julkinen

Tukiluokka 2 edellytyksenä on, että hoitajalla ei ole:

- 1) oikeutta sairausvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan
- 2) oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/2002) 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Edellä mainittujen asioiden selvittäminen kuuluu omaishoitajaksi hakevalle.

3. Omaishoidon tuki erityisen vaativissa hoitotilanteissa / Hoitopalkkio 1 615 € /kk

Tämä tukiluokka voidaan myöntää erityisen raskaassa hoitotilanteessa hoitajalle, joka jää pois ansiotyöstä tai erikseen sopien hoitamaan laitoshoidon tarpeessa olevaa hoidettavaa. Edellytyksenä on, että hoitajalle järjestyy mahdollisuus olla pois ansiotyöstä, eikä hän saa mitään muuta korvausta ansiotulon menetyksestä. Hoitaja on työkäinen. Hoidettava on avuntarpeen perusteella maksuluokassa 2.

Omaishoitona toteutettava hoitotyö on erityisen runsasta, sitovaa ja vaativaa ympäri vuorokauden. Mikäli omaishoitajan hoidossa on kaksi hoidettavaa, joiden molempien hoitoisuus on maksuluokan 2 mukainen, vain toisesta maksetaan 1 615 € /kk, ja toisen kohdalla hoitopalkkio on 818 €/kk.

Tukiluokka 3 edellytyksenä on, että hoitajalla ei ole:

- 1) oikeutta sairausvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan
- 2) oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/2002) 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Edellä mainittujen asioiden selvittäminen kuuluu omaishoitajaksi hakevalle.

Omaishoidon tuen hoitopalkkion maksaminen, keskeytys ja hoitopalkkion alentaminen

Omaishoidon hoitopalkkion maksaminen alkaa aikaisintaan hakemuskuukautta seuraavan kuukauden alusta ja maksetaan hoitajan ilmoittamalle tilille rahalaitokseen kunkin kuukauden 15.päivänä. Omaishoidon hoitopalkkio on veronalaista tuloa, josta kunta suorittaa ennakonpidätyksen, eläkevakuutusmaksut ja sosiaaliturvamaksut.

Omaishoidon hoitopalkkiota maksetaan lakisääteisten vapaiden osalta enintään kolmelta vuorokaudelta kalenterikuukaudessa, jolloin meno- ja lähtöpäivää ei kuitenkaan katsota keskeytyspäiviksi. Omaishoidon tuen hoitopalkkio maksetaan tehdystä hoitotyöstä. Hoidettavan on oltava 16 päivää kotihoidossa kuukaudessa, jotta oikeus omaishoidon hoitopalkkion maksamiselle toteutuu. Omaishoidon hoitopalkkiota alennetaan päiväkohtaisesti, mikäli hoidettava on kuukausittain lyhytaikaishoidossa omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien lisäksi.

Säännöllinen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saaminen vaikuttaa omaishoidontuen tukiluokkaan. Tukiluokka alennetaan, jos hoitaman antaman hoidon sitovuus ja jatkuvuus vuorokaudessa on vähäisempää kuin kriteereissä on edellytetty. Tällöin tukiluokkaa alennetaan vähintään yhdellä tukiluokalla. Tällaisia tilanteita ovat mm.:

- Hoidettavalla on henkilökohtainen avustaja keskimäärin yli 7,5 tuntia viikossa.

23.11.2016

Julkinen

- Hoidettava saa säännöllisen kotihoidon palveluja enemmän kuin 30 tuntia kuukaudessa (poikkeuksena saattohoito tai muut erityiset syyt). Kotihoidon palvelumaksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) perusteella. Omaishoidon tuen palkkio huomioidaan tulona määritettäessä kotihoidon maksua.
- Hoidettava on kuukausittain säännöllisesti lyhytaikaishoidossa 2 viikkoa, mikä sisältää omaishoidon tuen kolme lakisääteistä vapaapäivää. Lyhytaikaishoidon maksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) perusteella.

Mikäli hoitopalkkiota on alennettu, erillisiä poissaolopidätyksiä ei peritä yli 5 vrk:n vuorohoitajaksoista (sisältää 3 lakisääteistä vapaapäivää sekä meno- ja lähtöpäivän).

Jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua. Hoitajan sairauden aiheuttaman hoidon keskeytyksen ajalta hoitajalla on oikeus hoitopalkkioon sairastumispäivältä ja sitä seuraavilta yhdeksältä päivältä. Tämän jälkeen tulee maksuun keskeytys siihen saakka, kunnes hoidettava on taas omaishoitajan hoidettavana.

Jos palkkion maksaminen on perustunut virheellisiin tietoihin, kunta voi periä palkkion takaisin.

Sopimuksen irtisanominen

Sopimuksen irtisanomisesta ja purkamisesta on säännelty omaishoidon tuesta annetun lain 9 §:ssä. Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi. Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi. Määrääjäksi tehty sopimus lakkaa ilman irtisanomista määräajan päätyttyä.

Omaishoitajan lakisääteinen vapaa

Omaishoitolain 4.1 §:ssä omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Kotihoitopäiviä on oltava kuukaudessa vähintään kuusitoista (16). Omaishoitajan vapaa järjestetään suunnitelmallisesti omaishoitoperheen tilanne huomioiden palvelusuunnitelmassa määritellyllä tavalla.

Vapaapäivien järjestämisen vaihtoehtoja ovat:

- omaishoitajan sijaistaminen toimeksiantosopimuksella
- kuntayhtymän omien tai ostopalveluyksiköiden tilapäisjaksoilla

23.11.2016

Julkinen

Omaishoitajan lakisääteisen vapaapäivän järjestäminen voidaan toteuttaa sijais- tai perhehoidon toimeksiantosopimuksella. Tällöin omaishoitajan sijaisena toimii omaishoitoperheen hyväksymä henkilö (yli 18-v.). Perhehoitajaksi aikovan tulee käydä perhehoitolain mukainen ennakovalmennus. Palkkio voidaan maksaa kolmelta vuorokaudelta kuukaudessa.

Erityisen sitovassa ja raskaassa omaishoitotilanteessa omaishoitajan vapaapäiviä voidaan järjestää tarvittaessa tilapäisjaksoina palveluasumisyksiköissä. Hoidon omavastuuhintaa tilapäishoidossa on kulloinkin voimassa olevan lain ja asetusten mukainen (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 6 b §). Pidennetyissä hoitajaksoissa käytetään tarkkaa harkintaa ja moniammatillista arviota. Pidennetyistä hoitajaksoista tulee aina sopia ennakkoon ja merkitä asia myös omaishoitosopimukseen, jotta kunnassa osataan varautua pidempiin hoitajaksoihin. Jos asiasta ei ole ennakkoon sovittu, ei kunnalla ole velvoitetta järjestää lomaa pidempinä jaksoina.

Lakisääteisiä vapaapäiviä voi kerryttää enintään 3 kuukaudelta. Lakisääteiset vapaapäivät on käytettävä vuosittain joulukuun loppuun mennessä. Vapaapäiviä ei voi käyttää ennakkoon.

Omaishoitoperheen tukeminen

Omaishoitajia ohjataan jaksamista tukevien palvelujen piiriin kuten vertaistukitoimintaan ja kolmannen sektorin palveluihin.

Omaishoitoperheellä on mahdollisuus saada tarvittaessa kunnan hoivapalveluja (mm. kotihoito), joiden avulla pyritään ennaltaehkäisemään omaishoitajan väsymistä ja tukemaan hoidettavan toimintakyvyn ylläpitämistä. Palveluiden määrästä, sisällöstä ja palvelumaksuista sovitaan erikseen.